

Hoitajan suomi-pohjoissaame fraasisanakirja

 SenioriKaste

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Lapin toimintayksikkö

Kehittäjätyöntekijä Sari Tapiola

Esipuhe

Muistisairauteen sairastuneen asiakkaan äidinkieli on tärkeässä roolissa hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kommunikointikyky on ihmisen hyvinvoinnin kannalta tärkeää ja sen mahdollistaminen on ikäihmisen ja muistisairaahan perusoikeuksia.

Tämän fraasisanakirjan tarkoituksena on tukea hoitajan ja saamenkielisen muistisairaahan välistä vuorovaikutusta hoidon toteutuksessa. Fraasisanakirjaan on koottu aihealueittain yleisimpiä tärkeitä hoidossa käytettäviä sanoja ja lauseita.

Saamenkieliset aakkoset.....	4
Aamutoimet.....	5
Potilashuone.....	7
Pukeutuminen.....	9
Vaatteet.....	9
Ruokailu.....	11
Ruoka.....	12
Keittiö.....	14
Wc-käynti.....	15
Lääkeaika.....	16
Tunteet.....	17
Tutkimus.....	18
Anatomia.....	20
Iltatoimet.....	21
Apusanat.....	23
Sukulaiset.....	25
Kello.....	26
Numerot.....	27
Viikonpäivät.....	28
Kuukaudet.....	29
Vuodenajat.....	30

Saamenkieliset aakkoset ja ääntämisohjeet

A a **Á á** **B b** **C c** **Č č** **D d** **Đ đ** **E e** **F f** **G g**
a á be ce če de đe e eff ge
/a/ /æ/ /p/ /ts/ /tʃ/ /t/ /ð/ /e/ /f/ /k/

H h **I i** **J j** **K k** **L l** **M m** **N n** **Ŋ ŋ** **O o** **P p**
ho i je ko ell emm enn eŋŋ o pe
/h/ /i/ /j/ /k^h/ /l/ /m/ /n/ /äng/ /o/ /p^h/

R r **S s** **Š š** **T t** **Ʀ ʀ** **U u** **V v** **Z z** **Ž ž**
err ess eš te ʀe u ve ez ež
/r/ /s/ /ʃ/ /t^h/ /θ/ /u/ /v/ /dz/ /dʒ/

sanan alussa lausutaan k, p ja t /k^h p^h t^h/

Aamutoimet

Iđitbasadeapmi

Hyvää huomenta.
Buorre iđit.

Laitamme kuulolaitteenne ensin.
Bidje gullanbiergasa vuos.

Minun nimeni on... ja olen sairaanhoitaja / lähihoitaja.
Mu namma lea.. ja mun lean buohccedivššár / veahkkedivššár.

Tänään on maanantai.
Odne lea vuossárga.

Kello on.... haluatko herätä?
Diibmu lea.. Hálidatgo lihkkat?

Tulen myöhemmin.
Mun boadán mañnelaš.

Oletko nukkunut hyvin?
Leatgo bures oadđán?

Nyt on aika herätä, kello on..
Dál lea jo lihkanáigi, diibmu lea..

Lähdemme pesuhuoneeseen.
Vuolgu basadanlatnjii.

Istu sängynlaidalle.
Čohkket dál seañgaravdii.

Pese kasvot, kainalot, rinnan ja kädet
Basa muođuid, giedavuliid, ratti ja giedaid.

Minä pesen selkäsi.
Mun basan du sealggi.

Teetkö itse alapesun?
Basatgo ieš vuolil?

Nouse seisomaan.
Čuožžil.

Pidä tuesta kiinni.
Doala geavjjas.

Mun basan du.
Pesen sinut.

Ajatko parran?
Áiggutgo ráhkket sepmona?

Pese hampaat.
Basa bániid.

Leikkaan kyntesi.
Mun ferten dus gaccaid čuohppat.

Laitamme vaipan sinulle.
Biddju lihpara dutnje.

Pue
Gárvot

Pese
Basa

Potilashuone

Buohccilatnja

Vaippa
Lihpar

Kukat
Rásit

Maljakko
Rásselihtti

Pöytä
Beavdi

Vessapaperi
Hivssetbábir

Peitto
Govččas

Lakana
Láhken

Verhot
Glássaliinnit

Ikkuna
Glássa

Pyyhe
Sihkaldat

Vaatteet
Biktasat

Lamppu
Čuovga

Patja
Bolsttar

Tyyny
Guoddá

Tyynyliina
Guodd'olggoš

Sänky
Seaŋga

Peili
Speajal

Tuoli
Stuollu

Roska-astia
Ruskalihti

Saippua
Sáibbo

Hammasharja
Bátnegusta

Pesukinnas
Basaldat

Pukeutuminen

Gárvodeapmi

Pukeudu.
Gárvot dál.

Pue päällesi päällypaita/paita/housut/hame/takki.
Cokka olgguldásbáiddi/báiddi/buvssaid/čuvlla/jáhka.

Nyt autan sinua pukeutumaan.
Dál mun veahkehan du gárvodit.

Istu tuolille.
Čohkket dál stullui.

Puen sinulle sukat /kengät.
Mun cokkan dutnje suohkuid/skuovaid.

Kampaa hiukset.
Čogus vuovttaid.

Kylläpä sinusta tuli hieno.
Gal jo šaddet čáppat.

Vaatteet

Biktasat

Housut
Buvssat

Pusero
Báidi

Takki
Jáhkka

Lapinpuku
Gákti

Lakki
Gahpir

Kengät
Gápmagat

Sukat
Suohkut

Alushousut
Unnabuvssat

Villasukat
Ullosuohkut

Aluspaita
Sisbáidi

Lapaset
Fáhcat

Rintaliivit
Čižželiivvat

Ruokailu

Boradeapmi

Olen nälkäinen.
Lean nelgon.

Nyt on aamiainen /lounas /välipala / illallinen / iltapala.
Dál lea iditbiebmu /beaivemális /gaskabihtta /eahketborramuš /
eahketbihtta.

Syötkö nyt?
Áiggutgo boradit dál?

Missä haluat istua?
Gokko don hálidat čohkkát?

Haluatko kahvia/teetä/maitoa/mehua?
Áiggutgo káfe / teaja / mielkki / sávttá?

Haluatko maitoa kahviin?
Áiggutgo mielkki káffii?

Haluatko lisää..?
Áiggutgo eambbo..?

Mitä haluat juoda?
Maid don hálidat juhkat?

Tässä on leipää.
Dá lea láibi.

Oletko kylläinen?
Leatgo gallás?

Minulla on jano
Mus lea goiku

Kiitos paljon (ruoasta).
Giittos eatnat.

Syö
Bora

Juo
Juga

Ruoka Borramuš

Leipä
Láibi

Muna
Manni

Voi
Vuodja

Hernekeitto
Heartamálli

Kala
Guolli

Vihannekset
Ruotnasat

Puuro
Suohkat

Kahvi
Káffe

Liha
Biergu

Lihapulla
Biergobullá

Lohi
Luossa

Maksa
Vuoivvas

Maito
Mielki

Peruna
Buđet

Makkara
Márfi

Poronliha
Bohccobiergu

Mehu
Sákta

Suolakala
Sálteguolli

Sianliha
Spiinnebiergu

Tee
Teadja

Vesi
Čáhci

Keittiö

Gievkkan

Aluslautanen
Ašeahtta

Astia
Lihti

Pullo
Bohtal

Haarukka
Gáffal

Lasi
Glássa

Kattila
Ruitu

Kahvipannu
Káffegievdni

Veitsi
Niibi

Kuppi
Gohppa

Lusikka
Baste

Lautanen
Tallearka

Wc-käynti

Hivssegis

Onko tarvetta käydä wc:ssä?
Dárbbášatgo hivssegis fitnat?

Tarvitsetko apua?
Dárbbášatgo veahki?

Autan sinut vessaan.
Mun veahkehan du hivssegii.

Nyt voit pissata/kakata.
Dál oažžut cissat / baikit.

Oletko jo valmis.
Jogo leat geargan?

Pese kädet.
Basa gieđaid.

Ulostaa
Baikit

Pissata
Cissat

Lääkeaika

Dáلكasiidváldináigi

Nyt saat lääkkeesi.
Dál oaččut dáلكasiid.

Lääkari on nämä määrännyt.
Doavttir lea dáid mearridan.

Ne ovat sinun parhaaksesi.
Dát lea du buorrin.

Tässä on vettä.
Dá lea čáhci.

Nielaise ne.
Njielas daid.

Juo kaikki.
Juga visot.

Verenpainelääke
Várradeaddodáلكkas

Särkylääke
Bávččasdáلكkas

Tunteet

Dovddut

Oletko iloinen?
Leatgo ilolaš?

Onko ikävä?
Leago ahkit/váivi?

Miksi itket?
Manin čierut?

Onko hyvä mieli?
Leago buorre miella?

Kaipaatko jotain?
Áibbašatgo geannu?

Ikävöitkö?
Ahkidušatgo?

Mitä mietit?
Maid don smiehtat?

Pelkäätkö?
Balatgo?

Tuntuuko pahalta?
Orrugo váivi?

Oletko suuttunut?
Leatgo suhttan?

Tutkimus

Dutkamuš

Onko sinulla ollut kipuja?
Leamašango dus bákčasat?

Mistä olet kipeä?
Gokko bávččasta?

Mikä vaivaa?
Mii váivvida?

Mihin sattuu?
Gokko bávččasta?

Onko pissa/kakka tullut?
Leago cissa / baika boahtan?

Kuinka voit?
Mo veaját?

Voitko pahoin (oksettaako)?
Vuovssihago du?

Onko vaikea hengittää?
Leago dus váttis vuoignat?

Oletko vilustunut?
Leatgo galmmihan iežat?

Huimaako sinulla?
Leago dus oaivejorggástat?

Jaksatko kävellä?
Veajátgo vázzit?

Paleletko?
Goalutgo?

Ojenna kätesi
Geige gieđa

Tunnustelen pulssia.
Mun áiggun guldalit váibmosuona.

Nyt pistän sinua sormeen.
Dál čuggen surbmii.

Mittaan verensokeriarvon.
Mihtidan várrasohkarárvvu.

Otan verenpaineen.
Mun válddán dus varradeattu.

Otan sinusta lämmön.
Mihtidan dus febera.

Pääkipu
Oaivebávččas

Rintakipu
Raddebávččas

Vatsakipu
Čoavjebávččas

Hengästyä
Šieđđaluvvat

Rasituksessa
Ražadettiin

Huonovointinen
Illávejiid

Hengitä sisään
Vuoij̄ņa sisa.

Oksentaa
Vuoksit

Kipeä
Bávččas

Anatomia

Käsi - giehta
Rinta - raddi
Jalka - juolgi
Lonkkanivel - čoarbbellađas
Kurkku - čotta
Sydän - váibmu
Pää - oaivi
Polvi - čibbi
Keuhkot - geahppát
Vatsa - čoavji
Niska - niski
Nenä - njunni
Olka - oalgi
Korva - beallji
Silmä - čalbmi

Iltoimet

Eahketdoaimmat

Haluatko nukkumaan?
Hálidatgo nohkkat?

Haluatko mennä lepäämään?
Hálidatgo vellestit?

Väsyttää.
Lean váiban.

Nukuttaa.
Leat nahkárat.

Nyt on kohta nukkumaanmeno aika.
Dál lea fargga nohkanáigi.

Vien sinut huoneeseesi.
Mun doalvvun du latnjii.

Pestään hampaat.
Basse bániid.

Ota hampaat pois suustasi.
Válddes olggos bániid.

Avaa suusi.
Rabas njálmmi

Harjaan hampaasi
Basan du bániid.

Sylkäise.
Čolgat.

Huuhtele suusi.
Doiddes njálmmi.

Riisuudu
Nuola biktasiid.

Laita yövaatteet päällesi.
Cokka idjabiktasa badjelii.

Autan sinua.
Mun veahkehan.

Istu sängyn laidalle
Čohkket seanġaravdii.

Mene makuulle.
Velles.

Onko hyvä asento?
Veallátgo vuohkkasit dál?

Sammutanko valot?
Jáddadango čuovggaid.

Hyvää yötä ja kauniita unia.
Buorre idja ja oade njálgát.

Apusanat

Veahkkesánit

Onko sinulla..?
Leago dus..?

Haluatko?
Hálidatgo?

Mistä?
Gokko?

Anna minulle.
Atte munnje.

Minä haen
Mun vieččan

Auta minua
Veahket mu

Älä
Ale

Tule
Boađe

Tuo
Buvtte

Hae
Viečča

Ota
Váldde

En viitsi
In gille.

En halua
In hálit

En tiedä
In dieđe

En jaksa
In veaje

Käänny
Jorgal

Nosta
Lokte

Purista
Čárve

Kiitos paljon.
Giitu olu.

Ole hyvä
Leage buorre

Pyysi
Sihko

Olggos
Ulos

Sisään
Sisa

Valmis
Gárvvis

Odota vähän
Vuorddes vehá

Sukulaiset Fuolkkit

Leago son du..?
Onko hän sinun..?

Vaimo
Eamit

Mies
Isit

Lapsi
Mánná

Lapsenlapset
Áhkkobat/ Áddjubat

Miniä
Mannji

Vävy
Vivva

Äiti
Eadni

Isä
Áhčči

Sisko
Oabbá

Veli
Viellja

Kello
Diibmu

Puoli
Beal

Vaille
Váile

Yli
Badjel

Vartin yli
Kvártta badjel

Varttia vaille
Kvártta váile

Kello on ...
Diibmu lea..

Kello on puoli ..
Diibmu lea beal..

Kello on vartin yli..
Diibmu lea kvárta badjel..

Kello on varttia vaille..
Diibmu lea kvárta váile..

Kello on viisi vaille...
Diibmu lea vihtta váile..

Kello on viisi yli...
Diibmu lea vihtta badjel..

Numerot

Nummirat

1	okta
2	guokte
3	golbma
4	njeallje
5	vihtta
6	guhtta
7	čieža
8	gávcci
9	ovcci
10	logi
11	<i>oktanuppelohkái</i>
12	<i>guoktenuppelohkái</i>
20	<i>guoktelogi</i>
30	<i>golbmalogi</i>
100	čuođi
200	<i>guoktečuođi</i>

300	<i>golbmačuođi</i>
1000	<i>duhát</i>
2000	<i>guokteduhát</i>
3000	<i>golbmaduhát</i>
10000	<i>logiduhát</i>
20000	<i>guoktelogiduhát</i>
30000	<i>golbmalogiduhát</i>

Viikonpäivät Vahkkobeaiivvit

Maanantai
Vuossárga

Tiistai
Maŋŋebárga

Keskiviikko
Gaskavahkku

Torstai
Duorastat

Perjantai
Bearjadat

Lauantai
Lávvardat

Sunnuntai
Sotnabeaivi

Kuukaudet

Mánotbajit

Tammikuu
Ođđajagimánnu

Helmikuu
Guovvamánnu

Maaliskuu
Njukčamánnu

Huhtikuu
Cuonománnu

Toukokuu
Miessemánnu

Kesäkuu
Geassemánnu

Heinäkuu
Suoidnemánnu

Elokuu
Borgemánnu

Syyskuu
Čakčamánnu

Lokakuu
Golgotmánnu

Marraskuu
Skábmamánnu

Joulukuu
Juovlamánnu

Vuodenajat Jagiáiggit

Nyt on.. kevät.
Dál lea.. giđđa.

Kevätkesä
Giđđageassi

Kesä
Geassi

Syyskesä
Čakčageassi

Syksy
Čakča

Syystalvi
Čakčadálvi

Talvi
Dálvi

Kevättalvi
Giđđadálvi

Kaamos
Skábma